

Tussen tralielandschap en open deur-politiek

Groene sport- en recreatieoorden omgetoverd tot hekwerk- en tralielandschap?

Marcel van Stralen (43), sportveldbeheerder bij Sportbedrijf Lelystad vertelt over de ingrijpende veranderingen bij de Lelystadse sportcomplexen, die waarschijnlijk model staan voor de ontwikkeling van al onze Nederlandse buitensportaccommodaties. In 1997 kwam hij te werken bij de gemeente Lelystad en in 1999 privatiseerde de afdeling sportveldbeheer. Ongeveer 100 hectare aan buitensportaccommodaties heeft Sportbedrijf Lelystad nu in zijn beheer.

Open recreatieoorden

“Toen Lelystad werd opgebouwd, waren de sportvelden nog open sportparken annex recreatieoorden”, vertelt Van Stralen. “Er liepen allerlei fietspaden, schelpenpaden en allerlei wandelpadstructuren doorheen. Er waren ook veel beplantingsstroken, beboste stukken en bospaadjes.

Dat werkte toen goed: er was sociale controle en weinig vandalisme. In deze tijd woonden er nog maar enkele duizenden mensen, nu pioniers genoemd, in Lelystad. Maar naarmate Lelystad groeide, kwam er meer vandalisme. Toen ik hier kwam in 1997 zag ik al dat kwaliteit van parken en velden al moeilijker te waarborgen was door vernielingen, of doordat de velden kaal gespeeld waren doordat er door de buurtkinderen op de velden gespeeld werd tijdens de herstelperiode. In eerste instantie zorgden we voor vrijwillige toezichthouders die jongeren wegstuurden. Ikzelf heb toen nog trapveldjes aangelegd om de jeugd alternatieven te bieden, maar die vonden ze kennelijk niet zo aantrekkelijk als de echte velden, dus het vernielingsprobleem bleef. Ook werden regelmatig ballenvangers en doelen vernield. Brommers en ooit een gestolen auto brachten

een grasmat schade toe. Met een auto was men over de velden gaan crossen en dat had ook de doelen en ballenvangers vernield. Mede door dit soort gebeurtenissen heeft de gemeenteraad het besluit genomen om de sportcomplexen af te sluiten en uit de openbaarheid te onttrekken, waardoor ze nu exclusief voor sporters zijn.”

Natuurlijke afscheiding

Dat afsluiten had heel wat voeten in de aarde. Van Stralen: “Er kwam wel wat bij kijken. We kregen het onder meer aan de stok met de Fietsersbond over een fietspad dat een van onze sportcomplexen doorkliefte, omdat dit de kortste en veiligste route van de wijk naar de school was. We hebben een drukke verbindingsweg ernaast moeten renoveren om er een fietspad naast te leggen die afgescheiden was van de weg, voor-

Nog steeds moeten overheden hun straatmeubilair, kunstwerken, gebouwen en voorzieningen in de openbare ruimte wapenen tegen hufters, oftewel vandalen. Ook sportcomplexen. Hieraan zijn gemeenten jaarlijks vele tienduizenden euro's kwijt. Als gevolg daarvan werden veel sportcomplexen de afgelopen jaren veelal hermetisch afgesloten. Ook de tegengestelde trend is de laatste jaren waar te nemen. Om jongeren maar vroeg aan het sporten te krijgen, hanteren veel gemeenten een Open Deur-politiek voor hun sportcomplexen. Fieldmanager geeft een stand van zaken rond dit maatschappelijke probleem bij sportcomplexen aan de hand van een bezoek aan Lelystad.

Auteur: Karlijn Raats

Een nieuw sportcomplex ligt tegenwoordig tegen of een nieuwbouwwijk aan of er middenin, is afgesloten middels een hekwerk en heeft bijster weinig begroeiing als aankleding.

“Vandalisme is afgenomen door de hekwerken”

dat we toestemming kregen voor een hekwerk rond het sportcomplex.”

Sportbedrijf Lelystad gebruikt niet alleen hekwerken bij het afsluiten. “Ook maken we zoveel mogelijk gebruik van natuurlijke afscheiding, zoals watergangen”, aldus de sportveldbeheerder. “Een watergang is breder dan een sloot, dan moeten mensen wel heel erg hun best doen om daar overheen te komen. We hebben zelf ook sloten verbreed bij de afsluiting van complexen. Maar je moet de watergangen wel onderhouden, dus je hebt een marge van 5 meter nodig rond je terrein waar je met machines over kunt rijden om je drainage door te spuiten en eventueel de watergangen te maaien of uit te baggeren. Deze strook noemen ze een schouwpad. Aan hekwerk heb je vaak veel onderhoud, met name door schade omdat mensen toch het complex op willen, dus je moet je een goede afweging maken of je die kosten wilt maken.”

Een slootje graven rond je complex is nog niet eens zo gek. Onno Brenninkmeijer, verkoopmanager bij internationale kunststof sportveldenleverancier Mondo: “Hekken krikken ze open. Hoe duurder, hoe liever hangjongeren ze kapot maken. Gaashek: klimt een kind zo overheen. Prikkeldraad bovenop een gaashek? Knippen ze open. Spijlenhekwerk met punthakkam er bovenop, wat ontzettend duur is? Dan zetten ze een krik tussen de spijlen en banen ze zich ook wel een weg naar binnen. De beste interpretatie van je sportcomplex hufterproof maken, is niet alles dichttimmeren, want dat helpt dus niet. Wat beter is, is een hek neerzetten, maar tegelijkertijd de toegang voor personen openhouden door middel van een tourniquet, zo’n draaiportje, waar jongeren niet met hun scooters doorheen kunnen. Die zetten ze dan netjes tegen het hek aan. Dan gaan ze nog wel in de ballenvangers hangen, maar die schade is dan nog acceptabel.”

Kosten en risico’s

Tot zover de afsluiting van de sportcomplexen, die vandanen van de sportvelden af moet hou-

den. Hoe beschermt Lelystad zijn clubgebouwen tegen inbraak? Van Stralen: “Een aantal jaren geleden hebben we gekeken naar mogelijkheden rond de gezamenlijke inschakeling van een beveiligingsbedrijf om in de avonden en in de weekenden te laten surveilleren bij de clubgebouwen. Maar daar was te weinig animo voor onder de clubs, want het bleek te duur te zijn voor ze. Toen hebben de meeste verenigingen besloten een inbraakalarm te installeren. Daar zit wel een nadeel aan bij een sportcomplex dat afgelegen ligt: er is niemand die op zo’n alarm reageert. Als je een automatische doormelding aanschaft naar de politie zijn daar ook weer extra kosten aan verbonden. Als club moet je dan behoorlijk goed bij kas zitten en veel leden hebben om dat

“Sinds kantines geen sigaretten meer verkopen, zijn er haast geen inbraken meer”

te kunnen betalen. Voor de gemeentes en clubs is huffer- en inbraakvastheid altijd een afweging tussen de kosten en de risico's. Cameratoezicht is bijvoorbeeld te duur, of een club moet zoveel vernielingen hebben dat dat de laatste strohalm is. Vaak zie je dat deze zaken dan ook alleen bij profclubs of verenigingen die in een hogere divisie spelen."

Brenninkmeijer: "Nog een nadeel van een alarm is, dat je een achterwacht nodig hebt. Dat is een vrijwilliger die door de alarmcentrale 's nachts uit zijn bed gebeld kan worden om te gaan kijken wat er aan de hand is. Pas als er iemand gaat kijken en ziet dat er mensen zijn, komt de politie kijken. Maar ten eerste wil niemand achterwacht meer zijn tegenwoordig. Ten tweede is er vaak loos alarm. Als er drie keer loos alarm is, komt de politie niet meer. Die zeggen dan: zorg eerst maar eens dat je alarminstallatie in orde is."

Brenninkmeijer vervolgt: "Surveillance op de velden tegen vandalisme is overdag in principe met vrijwilligers te regelen. Bij grote traditionele

Ruud Bervoets, verkoopleider bij hekwerkleverancier Hexta over hekwerken: "De verkoop in sportveldhekwerken groeit. Dit komt ook door de trend van kunstgrasveldaanleg. Daarbij worden vaak nieuwe hekwerken neergezet. Maar ook is er nog steeds een groeiende behoefte aan afscherming tegen vandalisme. Er is ook een zoektocht gaande op gebied van productontwikkeling om de kwaliteit van beveiliging te verbeteren. Tegenwoordig is er veel vraag naar dubbelstaal hekwerk dat tevens geluidsarm is, want vandalen schoppen er soms als dwazen tegenaan, hetgeen overlast geeft aan buurtbewoners." Waarom neemt het vandalisme niet af volgens u?

"Dat heeft met normen en waarden te maken. Jongeren leren nog steeds niet accepteren wanneer iets niet mag. 'Nee' is geen 'nee' voor hen. Hexta plaatst geregeld voetbalkooien voor de jeugd door het land. Maar die maken ze zelf in no time kapot. Door de tijd heen vormt zich eelt op je ziel, ik kan me voorstellen dat gemeentes ook zo denken. Dan ga je op de automatische piloot maar meer hekwerken plaatsen; mee met de trend van het fortificeren."

Rolluiken als beveiliging

voetbalverenigingen gaat dat ook prima. Die hebben veel gepensioneerde vrijwilligers die overdag het gras maaien, shirts wassen en lijnen trekken. Dan is er genoeg controle. Bij tennis- en hockeyverenigingen is dat anders. Bij tennisverenigingen wordt het pas vanaf een uur of drie druk en bij de hockeyvelden zijn er alleen 's avonds mensen, omdat dit sportpubliek overdag werkt. Hierbij zijn ook geen gepensioneerden die vrijwilligerswerk doen, want die golfen allemaal, dus die zie je op een hockeyveld niet als vrijwilliger terug. Voordeel bij de hockey- en tennisverenigingen is dat zij genoeg geld binnenhalen van leden waarmee ze gemakkelijker schade zelf herstellen." Van Stralen: "Bij clubhuizen is het vooral belangrijk dat je ervoor zorgt dat er niets te halen valt. Bewaar geen geld in kas, zorg ervoor dat je voorraad niet in het zicht staat en dat je beamers en lcd-schermen zodanig ophangt, dat ze moeilijk mee te nemen zijn. Verder blijft inbraakpreventie lastig, want professionele dieven weten haast overal wel raad mee. Rolluiken ontmoedigen inbrekers misschien. Verlichting schrikt hen zeer waarschijnlijk wel af. Wij zorgen voor goede straatverlichting rond de complexen, maar clubs

"Professionele inbrekers houd je toch niet tegen"

kunnen zelf schijnwerpers op hun clubgebouwen zetten, of wellicht in de toekomst hun inbraakalarm koppelen aan hun veldverlichting. Als een dief bij het forceren van de deur alle veldlampen aan ziet schieten, schrikt hij zich een hoedje."

Open zicht op sportcomplex

Het vandalisme is in Lelystad door de jaren heen afgenomen door alle hekwerken. "Je ziet door de afsluiting van de complexen een heuse teruggang van vernielingen aan de velden en het veldmeubilair", verklaart Van Stralen. Hij moet echter toegeven: "De echte inbraak is er helaas niet door afgenomen. Je zou zelfs kunnen stellen dat wanneer je een sportcomplex afsluit, dieven sneller ongezien hun gang kunnen gaan omdat er niemand op dat complex kan komen." Brenninkmeijer is het hier niet mee eens: "Voorheen werd er ieder half jaar wel ingebroken bij clubhuizen, maar sinds er geen sigaretten meer in de verkoop zijn, zijn daar nau-

Thijs van Opmeert: "Wij laten hangjongeren en spelertjes uit de buurt toe, geven ze wat ruimte. We praten met hun om wat normen en waarden mee te geven en leggen uit waar ze wel mogen spelen en hangen. Bij een kunstgrasveld kunnen ze bijvoorbeeld minder schade aanrichten."

welijks meer inbraken geweest. Sloffen sigaretten waren vroeger het doelwit. Nu valt er niets meer te halen. Biervaten zijn geen handel en ook lcd-schermen niet echt, want meestal staat daar met koeienletters de naam van de sponsor opgeschreven. Ik denk dat je alleen goede geluidsinstallaties uit het zicht moet houden."

"Zicht vanuit de weg of woonwijk op een sportcomplex moet sociale controle bevorderen"

De geluidsinstallatie uit het zicht en sportcomplex in het zicht, dat lijkt de ideale inbraakvaste oplossing. Dat brengt ons op het onderwerp zicht op het sportcomplex door zo min mogelijk begroeiing. Van Stralen: "Bij een nieuw aan te leggen sportcomplex kun je ervoor zorgen dat het tegen een woonwijk aanligt, of middenin een wijk ligt. Maar bij een bestaand complex moet je gaan kijken of je begroeiing weg kunt gaan halen. Vroeger stond er allemaal beplanting rond sportcomplexen (zie foto's). Hierdoor was het zicht op het parkeerterrein vaak ook slecht, waardoor er bij ons op zo'n locatie drugs werd gedeald. We hebben op sommige plaatsen de begroeiing weg-

Onno Brenninkmeijer: "Alle soorten hekwerken worden gesloopt. Je moet de toegang open houden met draaiportjes waar ze met de scooter en auto niet door kunnen."

gehaald en nu is het terrein open: mensen kijken vanuit de woonwijk door het hek recht op het complex. Ook het zicht vanuit de kantine op het parkeerterrein is beter geworden."

Charme van groen

Toch is het jammer dat begroeiing haaks staat op beveiliging van een sportcomplex. Groen heeft ook weer zijn charme. Sporters kunnen ervaren alsof ze zich in een natuurlijke omgeving wanen. Van Stralen: "Een goede beplanting geeft een bepaalde beslotenheid aan je complex. Als ik er doordeweeks kom voor de inspectie van het onderhoud, dan waan ik me soms in een oase van rust. In het weekend is het een gedrang van jewelste met al die sporters, dan krijg je weer het effect van een soort sporteilandje middenin een wijk, waar bewoners door de beslotenheid minder last van hebben."

Van Stralen probeert altijd nog andere oplossingen te bedenken dan het groen maar te verwijderen. "Je kunt ook voor beplanting kiezen die niet doordringbaar is, iets met prikkels dus. Maar dat is niet handig, omdat kinderen zich eraan kunnen bezeren en omdat sporters ballen uit de struiken willen halen. Spelers zijn ook niet altijd blij met een bosplantsoenvak waar brandnetels of berenklauwen in staan. Er wordt rekening mee gehouden dat beplanting aan de juiste criteria

voldoet, zodat de gebruikers van de sportcomplexen hier geen last van ondervinden. Wanneer de ruimte ontbreekt om een voldoende brede plantstrook aan te leggen, kies ik voor stroken met hagen die ik gemakkelijk kan beheren of die van nature smal zijn, zoals haagbeuken, korven met Hedra's als afscheiding, of een hekwerk waar de Hedra in groeit, of beukenhaag. Liever geen Leylandii of Thuja. Een Taxus is weer wat mooier dan een Leylandii, maar over het algemeen passen coniferen niet zo in een polderlandschap. Dit geldt ook voor prunushagen, ook al blijven ze mooi groen in de winter. Ik vind dat je de begroeiing moet aanpassen aan de omgeving. Het moet er in elk geval niet mee vloeien."

Functioneel groen

"De tijd van sierbeplanting ligt ver achter ons. Tegenwoordig moet beplanting, dus ook rond sportcomplexen, heel functioneel zijn. Vroeger had je sierplantsoenen, zoals rozenborders of borders met bloeiende heesters als stukje aankleding en kleurbeleving. Nu worden die omgevormd naar grasvelden of bosplantsoenen omdat dat in beheer en onderhoud goedkoper is; er is geen tijd en geld om te schoffelen, op de juiste manier snoeien, onkruid verwijderen enzovoort. In het openbaar groen gaat men toch terug naar

"Nadat een vandaal met een gestolen auto een veld en de doelen had vernield, besloot de gemeente de complexen af te sluiten."

Vanuit de woonwijk is hier zicht op het sportcomplex. Sociale controle en hekwerken moeten vandalisme tegen gaan.

Thijs van Opmeer, sportveldbeheerder bij de gemeente Amstelveen, heeft een andere opvatting over veiligheid: "Je kunt wel alles afsluiten, maar de vandalen komen toch wel binnen. Wij laten ze toe en geven ze wat ruimte. Op onze complexen lopen veel vrijwilligers rondlopen. Die praten dan wat met de jongeren, geven ze normen en waarden mee en verwijzen ze naar bijvoorbeeld een kunstgrasveld, waar ze met spelen en hangen minder schade kunnen aanrichten. We zijn aardig tot op een bepaalde hoogte, want als het nodig is, wordt de politie ingeschakeld. Ieder jaar komt er bijvoorbeeld wel eens een groepje volwassen voetballers met hun trainer afgezakt uit Amsterdam om op onze velden te spelen. Vrijwilligers die hen verwijderden, hebben ooit wel eens klappen gekregen van hen. Als we dit soort groepjes zien, bellen we stevast meteen de politie."

inheemse beplanting, die is goedkoop en doet het van nature al goed."

Als je dan toch naar zo'n bosplantsoen wilt, moet je goed kijken of dat wel kan. Van Stralen: "Je hebt een strook van minimaal tien meter nodig wil je daar een beplanting op kunnen bouwen die voldoet, dat wil zeggen dat hij van onder gesloten is met lage beplanting. Er moet een goede verhouding zijn van lage en hoge beplanting, die niet 'overkooft' op veld, pad of

Vroeger stond er allemaal beplanting rond sportcomplexen.

weg omdat hij te weinig groeirimte heeft. Wat belangrijk is bij sportvelden is licht. Es en berk laten goed licht door. Beuken en lindes niet." Van Stralen moet concluderen: "Helaas heb je bij sportvelden vaak te weinig ruimte om goede beplanting met natuurlijke begroeiing op te bouwen. Door ruimtegebrek moeten sportveldbeheerders vaak later constant ingrijpen met rigoureuze onderhoudsmaatregelen zoals terugsnoeien om de beplanting binnen de perken te houden."

"Groen moet tegenwoordig een functie hebben, anders wordt het een grasveldje"

Maatschappelijke tendens

Begroeiing mag dan niet langer meer hot zijn of veiligheid uitstralen, als windbrekers zijn ze eigenlijk ideaal. "Met name bij sporten met kleine ballen, zoals bij tennis, kan wind het spel beïnvloeden. Als groen geen optie is, kun je kiezen voor een winddoek, dat je in de ballenvangers kunt aanbrengen. Maar de sterkte van het doek moet dan wel op een hoge windkracht zijn afgestemd." Toch blijven spelers regelmatig aangeven bij Van Stralen dat ze groene afscheidingen prettig vinden voor zowel de sfeer als de privacy. Brenninkmeijer: "Voor kunstgrasvelden geldt tevens dat het blad van begroeiing, de hars en andere sappen die uit sommige bomen komen een smeerbende geven op het veld. Bovendien zorgen bomen voor schaduwplekken op het veld en dat is de basis voor mosvorming. Daartegen mag je sinds de jaren negentig niet meer chemisch spuiten, maar machinaal bestrijden is natuurlijk funest voor een kunststof sportveld en met de hand bestrijden is ongelofelijk duur. Daarom is de afwezigheid van bomen rond kunstgrasvelden gewoon beter."

De sportveldenleverancier concludeert:

"Afwezigheid van begroeiing is veiliger, want je hebt toezicht op wat er van buitenaf een sportcomplex op komt. Hierdoor is er inderdaad minder natuurbeleving dan vroeger, maar er is wel een grotere beleving van controle en veiligheid. Het is nu eenmaal niet anders. Zo is de maatschappelijke tendens."